

Семінар № 7
Тема: Абсолютизм у країнах Західної Європи

План

1. Загальна характеристика абсолютизму:
  - історичні умови (причини) становлення абсолютизму;
  - основні риси абсолютної монархії.
2. Абсолютизм в Англії та Франції: спільні риси та відмінності:
  - управління державою;
  - економічна політика (меркантилізм);
  - зовнішня політика.
3. Освічений абсолютизм у Західній Європі (на прикладі Австрії, Пруссії та ін.).

Семінарське заняття починаємо із загальної характеристики абсолютизму як історичного явища, властивого для європейських країн. Слід дати тлумачення терміну “абсолютизм”, “абсолютна монархія”. Глава держави є єдиним джерелом законодавчої і виконавчої влади, причому остання здійснюється тільки залежними від нього чиновниками. Глава держави встановлює податки і безконтрольно витрачає зібрані гроші. Його влада спирається на апарат примусу: чиновництво, постійну армію, поліцію, суд, фіскальну систему.

Передумовою формування абсолютизму в країнах Західної Європи були створення централізованих держав, розвиток капіталістичних відносин, формування міської буржуазії, розорення родовитого дворянства, Реформація, активізація зовнішньої політики (проаналізуйте ці процеси більш докладно, наведіть відповідні приклади).

Пристаючи до обговорення другого питання, доцільно провести аналітичну роботу, спрямовану на з'ясування спільних рис та відмінностей абсолютизму в Англії та Франції. Для цього можна заповнити наступну таблицю.

Спільні риси та відмінності абсолютизму у Франції та Англії

Історичні процеси	Франція	Англія
Соціально-економічний розвиток	Кінець XV ст. – початок розвитку капіталістичного укладу в економіці. Поява капіталістичних мануфактур. З 1540 р. – революція цін. XVI ст. – у сільському господарстві поява строкової оренди. Панування цехового устрою. Основні джерела первісного нагромадження капіталу: податкова система, державні позики, продаж судових і фінансових посад. Відкупна система. Виникнення прошарку рантьє. Процес розорення родовитого дворянства (“дворянства шпаги”). Формування буржуазії і нового дворянства (“дворянства мантиї”). XVII ст. – початок проведення	

	політики меркантилізму при Генріху IV. Кольбертизм.	
Розвиток політичної системи	1302 р. – виникнення Генеральних штатів. Друга половина XV ст. – створення централізованої держави у Франції. Перша половина XVI ст. – посилення централізації влади при Франциску I. Друга половина XVI ст. – поширення Реформації у Франції. Релігійні війни. Поразка реформаційного руху. 1614 р. – припинилося скликання Генеральних штатів при Людовіку XIII. Правління кардиналів Ришельє та Мазаріні. 1661-1715 рр. – правління Людовика XIV – вершина французького абсолютизму.	
Зовнішня політика	1494-1559 рр. – війни Франції з Іспанією за Італію. 1618-1648 рр. – участь Франції у Тридцятилітній війні. 1667-1668 рр. – участь Франції у Деволюційній війні. 1672-1678 рр. – участь у Голландській війні. 1701-1714 рр. – війна за іспанську спадщину.	

Заповніть стовпчик таблиці, який стосується Англії. Порівняйте процеси, які відбувалися у Франції та Англії, визначте спільні риси й особливості.

Зміст третього питання стосується освіченого абсолютизму, суть якого полягала в тому, щоб, не змінюючи суті абсолютної монархії, в її рамках проводити реформи в економічній, політичній та культурній галузях, спрямованих на модернізацію застарілих явищ феодальних порядків. З європейських країн цю політику проводили правителі Пруссії, Австрії і Росії. На основі зазначеної літератури розкрийте реформаторську діяльність пруського короля Фрідріха II (1740-1788), австрійської імператриці Марії-Терезії (1740-1780) та її сина Йосифа II (1780-1790), російської імператриці Катерини II (1762-1796).

В заключній частині необхідно підкреслити прогресивне значення абсолютизму (ліквідація сепаратизму феодальної знаті, знищення решток політичної роздробленості, створення одноманітного управління на великих територіях, сприяння розвитку капіталістичних відносин. Абсолютизм будував свою політику на суперечностях між родовитим дворянством та міською буржуазією, яка народжувалася.

Абсолютизм в окремо взятих країнах мав свої особливості. Найбільш класичних форм він набув у Франції; особливістю англійського абсолютизму стали наявність парламенту, велика роль місцевого самоврядування, відсутність постійної армії; іспанського – існування у формі деспотизму, ненадання підтримки розвитку промисловості й торгівлі, сильні позиції католицької церкви; в Росії – диктатура дворянства й чиновництва і посилення кріпацтва.

Термінологічний словник: абсолютизм, абсолютна монархія, меркантилізм, кольбертизм, централізована держава, міська буржуазія, нове дворянство, освічений абсолютизм, первісне нагромадження капіталу, рантьє, відкупна система, протекціонізм, колоніальна експансія, Генеральні штати, криваве законодавство, англійська буржуазна революція.

Дати, обов'язкові для запам'ятовування: 1302 р. – виникнення Генеральних штатів у Франції, 1461-1483 рр. – правління Людовика XI, 1485-1603 рр. – правління династії Тюдорів у Англії; 1661-1715 рр. – правління Людовика XIV, 1640-1660 рр. – буржуазна революція в Англії; друга половина XVIII ст. – епоха освіченого абсолютизму в Європі.

Обладнання семінарського заняття: карта “Держави Європи у середині XVII ст.”.

Література

- История средних веков / Под. ред. З.В. Удальцовой. – М., 1991. – Т. 2.
История средних веков / Под. ред. С.Д. Сказкина. – М., 1974. – Т. 2.
История Франции. В 3-х т. – М., 1972. – Т. 2.
Кертман Л.Е. География, история и культура Англии. – М., 1979.
Крип'якевич І. Всесвітня історія. – К., 1995. – Т. 2.
Косминский Е.А. Абсолютизм во Франции. – М., 1969.
Люблинская А.Д. Франция при Ришелье: Французский абсолютизм в 1630-1642 гг. – Л., 1982.
Колосов Н.Е. Абсолютная монархия во Франции // Вопросы истории. – 1989. – №1.
Малов В.Н. Людовик XIV // Новая и новейшая история. – 1996. – № 6.
Малов В.Н. Фронда // Вопросы истории. – 1986. – № 7.
Черкасов П.П. Ришелье // Вопросы истории. – 1989. – № 7.